

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Національної поліції
України від _____ № _____

Курс стрільб для поліцейських

I. Загальні положення

1. Курс стрільб для поліцейських (далі – Курс стрільб) визначає порядок організації та проведення з поліцейськими центрального органу управління поліції, територіальних (у тому числі міжрегіональних) органів поліції та їх територіальних (відокремлених) підрозділів (далі – органи (підрозділи) поліції), закладів та установ, що належать до сфери управління Національної поліції України (далі – заклади, установи поліції), а також слухачами (з числа поліцейських) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України (далі – ЗВО МВС), практичних стрільб, зокрема й умови і порядок виконання ними вправ зі стрільби та нормативів з вогневої підготовки.

2. Курс стрільб розроблено відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877, Порядку придбання, зберігання, перевезення і використання спортивної зброї, боєприпасів до неї, утримання стрілецьких тирів, стрільбищ та стендів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 року № 1207, Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 24 грудня 2015 року № 1625, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 16 січня 2016 року за № 76/28206, Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 26 січня 2016 року № 50, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 19 лютого 2016 року за № 260/28390 (далі – Положення), Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 16 лютого 2016 року № 105, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 18 квітня 2016 року за № 576/28706, Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України від 01 лютого 2016 року № 70, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 17 лютого 2016 року за № 250/28380 (далі – Інструкція), Вимог безпеки та встановлення придатності для проведення стрільби у стрілецьких тирах, на стрільбищах та стендах, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ

України від 31 жовтня 2023 року № 881, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 07 грудня 2023 року за № 2136/41192 (далі – Вимоги безпеки).

3. У цьому Курсі стрільб терміни вживаються в такому значенні:

група – сукупність стрільців, які виконують групову вправу зі стрільби. Під час виконання вправи один із стрільців призначається керівником групи;

бойові броньовані машини (далі – ББМ) – бронетранспортери (БТР, БРДМ), бойові машини піхоти (БМП), броневих автомобілі («Новатор», «Спартан», «Козак» та інші), танки;

вихідний рубіж – місце шиккування та підготовки стрільця (зміни, групи) до виконання вправи зі стрільби (кидання ручної гранати);

візуальна перевірка зброї – огляд зброї стрільцем на предмет виявлення можливих несправностей або затримок при стрільбі;

вогнева позиція – ділянка місцевості (майданчик), зайнята стрільцем (зміною, групою) для ведення вогню;

вправа зі стрільби – це комплекс нормативно регламентованих дій, спрямованих на відпрацювання стрільцем (зміною, групою) навичок влучної стрільби з різних видів зброї (тренажерів-симуляторів), зокрема кидання ручних гранат;

заміна магазина – комплекс дій з перезарядження зброї для продовження ведення вогню;

заміна магазина бойова – заміна порожнього магазина спорядженим;

заміна магазина тактична – заміна не порожнього та/або несправного магазина спорядженим;

затримка при стрільбі – це незаплановане припинення стрільби, що відбувається через збій у роботі механізмів зброї, боєприпасів або дій стрільця. Затримки при стрільбі можуть з'явитися при довгостроковій роботі внаслідок зношення частин і механізмів, несправності капсуля патрона, а частіше – при необережному поводженні зі зброєю та недбалому догляді;

зброя бойова вогнепальна – зброя, призначена для ураження живої цілі та/або техніки;

зброя вогнепальна – ствольна зброя, яка призначена або може бути легко пристосована для ураження цілей снарядами (крім гумових чи аналогічних за своїми властивостями снарядів не смертельної дії), що одержують спрямований рух у стволі (за допомогою сили тиску газів, які утворюються в результаті згоряння металевого заряду) та мають достатню кінетичну енергію для ураження цілі, що перебуває на визначеній відстані;

зброя спортивна – сертифікована в установленому порядку вогнепальна (крім бойової) чи пневматична, стрілецька, вихолощена (охолощена) та холодна зброя, призначена виключно для ураження цілей під час проведення спортивних заходів та спортивних змагань, параметри і характеристики якої зафіксовано в правилах спортивних змагань з видів спорту, визнаних в Україні;

зброя маркерна – пристрій для відстрілу патронів, споряджених нелетальними маркерними набоями;

зброя навчальна – зброя, призначена для вивчення її будови та навчання прийомам поведження з нею, конструкція якої унеможливує стрільбу;

зміна – стрілець (декілька стрільців або груп стрільців), бойова машина (декілька бойових машин), які одночасно перебувають на вогневому (вихідному) рубежі для виконання вправи зі стрільби;

зона ведення вогню – простір, через який можуть проходити траєкторії куль під час стрільб. Зона ведення вогню обмежується з тилу рубежем відкриття вогню, з флангів та гори – конструктивними елементами тиру (вказівниками стрільбища), спереду – кулеуловлювачем (тир), кулеприймальним валом (відкритий тир) або межами стрільбища / полігона із зонами безпеки включно, які позначені на місцевості відповідними написами: «Стрільбище!», «Стій! Стріляють!», «Прохід та проїзд заборонено!», що встановлюються в межах належної видимості;

зона лінії вогню – місце, у межах якого розміщуються вогневі позиції стрільців;

зона контролю – місце, що знаходиться позаду вогневих позицій, у межах якого перебувають керівник стрільб та інші учасники стрільб;

командний пункт – місце (споруда) на стрільбищі (полігоні), призначене для керівництва стрільбами та спостереження за ходом їх проведення;

лінія мішеней – місце (ділянка місцевості), на якій розташовуються мішені, цілі, мішеневі установки для руху (показу) мішеней, звукові імітатори, прилади для освітлення мішеней тощо, у напрямку якого стрільцю дозволяється ведення вогню;

макет зброї навчально-розрізний – конструктивно подібний до зброї виріб, який виготовлений шляхом приведення зброї в непридатний для стрільби стан, основні деталі якого мають спеціально виконані вирізи, призначені для забезпечення наочності при вивченні порядку взаємодії деталей і вузлів;

мішень – штучна ціль, що імітує характерні ознаки реальної цілі та використовується під час стрільб. Розміри, форми мішеней та їх номери передбачено переліком зразків мішеней для проведення практичних стрільб (додаток 2);

мішенева обстановка – схема розстановки мішеней, що відображає види та кількість цілей, необхідних для проведення навчально-тренувальних занять (тактичного навчання зі стрільбою), та створюється з метою забезпечення відпрацювання стрільцями навичок в організації та веденні розвідки противника, управлінні вогнем, виборі засобів та способів ведення вогню, підготовці вогневих завдань, спостереженні за результатами стрільби та корегування вогню, умілому поєднанні вогню та маневру при різній побудові бойового порядку (додаток 3). Цілі (мішені) повинні виставлятися на всю глибину бойового порядку противника, який позначається, при цьому не допускається лінійне їх розташування;

норматив вогневої підготовки – часовий і якісний показник виконання прийомів і послідовних дій з навчальною зброєю;

положення для виконання вправ зі стрільби – положення, у якому перебуває стрілець та зброя в момент прийняття рішення про відкриття вогню

(отримання від керівника стрільб звукового сигналу таймера або команди: «Вогонь!» («Рух!», «Уперед», «Старт!») або при досягненні рубежу відкриття вогню у вправах з доданням певної дистанції);

практичні стрільби (далі – стрільби) – комплекс заходів, спрямований на підготовку та ведення поліцейськими прицільного вогню з пістолета, пістолета-кулемета, автомата, кулемета (ручного, великокаліберного), гранатомета (ручного (реактивного), підствольного, однозарядного, напівавтоматичного багатозарядного, станкового (автоматичного) протитанкового), снайперської гвинтівки, помпової (напівавтоматичної) рушниці, протитанкового ракетного комплексу, переносного зенітно-ракетного комплексу, артилерійського озброєння, озброєння бойових машин, танків (далі – зброя), зокрема й за допомогою тренажерів-симуляторів та кидання ручних гранат по навчальним цілям, що проводиться з метою формування, закріплення та оновлення в них необхідних знань, умінь та навичок з вогневої підготовки;

пункт огляду зброї (зона безпеки) – спеціально визначене місце на стрільбищі (тирі, полігоні), у межах якого здійснюється перевірка готовності стрільця та зброї (гранати) до або після виконання вправ зі стрільби;

пункт бойового постачання – спеціально визначене місце на стрільбищі (тирі, полігоні), у межах якого здійснюється облік та видача стрільцю боєприпасів (гранат);

сильна рука – рука, яка відповідно до анатомічних особливостей стрільця є домінуючою. Якщо стрілець правша, його праву руку називають сильною, ліву – слабкою, а у стрільця, який є шульгою, навпаки ліву руку називають сильною, праву – слабкою;

рубіж відкриття вогню – спеціально визначене місце на стрільбищі (тирі, полігоні), досягнувши якого стрільцю дозволяється виконання вправи зі стрільби, після отримання звукового сигналу таймера або команди керівника стрільб «Вогонь!» («Старт!»);

рубіж огляду мішеней – спеціально визначене місце на стрільбищі (тирі, полігоні), у межах якого відбувається огляд мішеней та оцінювання результатів стрільби стрільця (зміни, групи);

тренажер-симулятор – імітатор зброї, призначений для навчання і тренування, формування та закріплення в стрільців навичок візуальної розвідки, ідентифікації цілей, наведення та виконання стрільби в умовах віртуального середовища;

учасники стрільб – поліцейські із числа стрільців, а також інші особи, які беруть у них участь або залучаються до організації їх проведення;

ціль – об'єкт (предмет), призначений для ураження вогневими або іншими засобами. Під час виконання вправ стрілець сам може визначати пріоритет цілі для ураження.

ціль групова – ціль, яка складається з декількох цілей (мішеней);

ціль важлива (найважливіша) – ціль, яка за своїми вогневими можливостями здатна нанести значні втрати та ураження якої в даних умовах обстановки може полегшити і прискорити виконання бойового завдання (танки, бронетранспортери, самохідні артилерійські установки, протитанкові ракетні

комплекси, кулемети, протитанкові гранатомети, спостережні пункти, радіолокаційні станції тощо).

4. Види стрільб:

1) навчально-тренувальні – стрільби, що проводяться з метою формування і вдосконалення в поліцейських практичних навичок швидкісної та влучної стрільби (кидання ручних гранат) по нерухомих і рухомих цілях, у необмежений та обмежений час, з різних положень, у русі тощо під час проходження професійного навчання, підготовки до змагань;

2) залікові – стрільби, що проводяться з метою оцінювання практичних навичок у поліцейських швидкісної та влучної стрільби (кидання ручних гранат) по нерухомих і рухомих цілях, в обмежений час, з різних положень у русі тощо під час проходження професійного навчання та спрямовані на визначення їх рівня вогневої підготовленості;

3) спортивні – стрільби, що проводяться під час змагань з видів спорту та спрямовані на визначення їх переможця і призерів.

5. Успішне відпрацювання Курсу стрільб забезпечується:

1) неухильним дотриманням усіма учасниками стрільб заходів безпеки при поводженні зі зброєю (ручними гранатами та боеприпасами), досконалим знанням матеріальної частини зброї, а також умілим практичним виконанням вправ зі стрільби і нормативів вогневої підготовки;

2) фаховою підготовкою осіб, які проводять стрільби;

3) неухильним дотриманням стрільцями умов та порядку виконання вправ зі стрільби (нормативів вогневої підготовки), передбачених Курсом стрільб;

4) наявністю відповідної навчально-методичної і матеріально-технічної бази та своєчасністю їх підготовки;

5) наданням уповноваженими посадовими особами рекомендацій керівникам стрільб та особам, які проводять заняття з вогневої підготовки (додаток 1).

6. Організація стрільб поліцейських здійснюється відповідно до законодавства України, а також цього Курсу стрільб.

7. За необхідності підготовка поліцейських, які входять до підрозділів поліції особливого призначення, їх тренування з управління вогнем з бойового

озброєння та спеціальної техніки, тактичні (тактико-спеціальні) навчання (заняття) проводяться згідно з курсами стрільб Збройних Сил України, затверджених наказом Генерального штабу Збройних Сил України, та курсами стрільб Національної гвардії України, затверджених наказом командувача Національної гвардії України.

8. Під час проведення стрільб у межах інспектування, перевірки (контрольної, цільової, квартальної, підсумкової), контрольно-перевірочного заняття в системі службової підготовки, підсумкового контролю, підвищення кваліфікації, спеціалізації, складання заліків перед призначенням на вищу посаду, закріпленням вогнепальної зброї поліцейські виконують вправи на вибір особи, уповноваженої здійснювати ці заходи, відповідно до вивченого матеріалу, передбаченого навчальною програмою, тематичним планом, розкладом занять зі службової підготовки.

9. Повторне виконання вправи зі стрільби з метою підвищення оцінки (через погодні умови, стан освітлення тощо) забороняється. Якщо її не виконано через несправність зброї чи боєприпасів, з дозволу особи, яка проводить стрільби, вправу виконують повторно.

10. За вимогами безпеки навчальних об'єктів, де не допускається приєднання магазину до зброї (порожнього чи спорядженого патронами), крім як на вогневому рубежі, перед початком виконання вправи, за командою керівника стрільб до та після виконання вправи магазину розміщуються в спеціальному спорядженні (підсумках) і не приєднуються до основи рукоятки.

II. Організаційна складова стрільб та їх матеріально-технічне забезпечення

1. Стрільби в органах (підрозділах) поліції, закладах, установах поліції, ЗВО МВС, як правило, плануються і проводяться на заняттях з вогневої підготовки в обсязі, передбаченому тематичними планами, розкладами занять зі службової підготовки, програмами проведення навчальних зборів, семінарів, освітніми / навчальними програмами спеціальної професійної підготовки поліцейських, а також на навчально-тренувальних зборах з підготовки до змагань, навчально-тренувальних стрільбах у секціях зі стрільби.

2. Стрільби організуються відповідно до наказу про їх проведення. Для поліцейських, які відряджені до інших органів (підрозділів) поліції, закладів, установ поліції, стрільби проводяться згідно з наказом керівника відповідного органу (підрозділу) поліції, закладу, установи поліції, до якого вони відряджені.

3. Наказом визначаються час і місце їх проведення, призначаються особи, відповідальні за їх проведення: керівник стрільб, помічник керівника стрільб,

роздавач боєприпасів, особа, відповідальна за медичне забезпечення, та інші учасники стрільб (за необхідності), а також перелік вправ, що плануються для виконання, та зброя (ручні гранати), що будуть використані під час стрільб.

4. Кількість помічників керівника стрільби, їх завдання визначається керівником стрільби при плануванні їх проведення.

Для забезпечення безпекової складової при плануванні стрільб для помічників керівника стрільб визначаються порядок їх розташування до стрільців, відстань від них з урахуванням ділянки місцевості для проведення стрільб, мішеневої обстановки, наявності та характеру перешкод тощо.

5. Забороняється призначати керівниками стрільб, помічниками керівника стрільб та роздавачами боєприпасів осіб, відповідальних за облік та зберігання озброєння в органах (підрозділах) поліції, закладах, установах поліції (зокрема начальника служби озброєння, завідувача складу, штатного чергового).

6. Під час проведення стрільб у тирі (на стрільбищі, полігоні) обов'язково має знаходитися документація, передбачена Інструкцією та Положенням, зокрема:

- 1) наказ про проведення стрільб;
- 2) журнал реєстрації інструктажів з питань дотримання заходів безпеки при поводженні зі зброєю;
- 3) журнал обліку відвідування та успішності поліцейських зі службової підготовки (для навчально-тренувальних стрільб);
- 4) роздавально-здавальна відомість на видачу боєприпасів на стрільбищі (у тирі) особовому складу.

7. Для проведення стрільб використовується навчально-матеріальна база органів (підрозділів) поліції, закладів, установ поліції, ЗВО МВС, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій (за згодою їх керівників), зокрема:

- 1) тир;
- 2) стрільбище;
- 3) полігон;
- 4) стенд.

8. За відсутності на території обслуговування органу (підрозділу) поліції, закладу, установи поліції тиру (стрільбища, полігону) їх керівник для проведення стрільб може використовувати ділянки місцевості, які придатні для безпечного проведення цих навчальних заходів (за погодженням з органами місцевого самоврядування).

9. Організація заходів із проведення стрільб, забезпечення учасників стрільб зброєю, боєприпасами, мішенями, захисним спорядженням та іншими витратними матеріалами для проведення стрільб здійснюється в межах бюджетних асигнувань, передбачених у кошторисах органів поліції, закладів, установ поліції, ЗВО МВС, де проходять службу або навчаються поліцейські.

III. Учасники стрільб та визначення їх обов'язків

1. Учасниками стрільб є поліцейські, а також інші особи, які беруть у них участь або в установленому порядку залучаються до організації їх проведення, зокрема:

- керівник органу (підрозділу) поліції, закладу, установи поліції, ЗВО МВС;
- керівник стрільб;
- помічник керівника стрільб;
- особа, відповідальна за медичне забезпечення;
- роздавач боєприпасів;
- наглядач;
- старший наряду оточення;
- наряд оточення;
- показувач мішеней;
- керівник групи;
- стрілець.

2. Керівник органу (підрозділу) поліції, закладу, установи поліції, ЗВО МВС зобов'язаний підписати наказ про організацію стрільб та забезпечити контроль за їх проведенням.

3. Керівник стрільб – особа, відповідальна за їх проведення, яка може бути призначеною з числа керівного складу органу (підрозділу) поліції, установи, що належить до сфери управління Національної поліції України, інструкторсько-інспекторського складу тренінгового центру, підрозділу професійного навчання, підрозділу поліції особливого призначення, яким відповідно до їх функціональних (посадових) обов'язків надано право на проведення стрільб та занять з вогневої підготовки, а також керівного та викладацького складу профільного циклу / кафедри закладу, що належить до сфери управління Національної поліції України, ЗВО МВС.

Керівник стрільб повинен володіти методикою проведення занять, мати необхідний рівень знань, умінь та навичок з вогневої підготовки та особисто виконувати вправи зі стрільби на оцінку не нижче ніж 4 – «добре».

Керівник стрільб призначається на кожні окремі стрільби або на період проведення:

навчальних зборів, тематичних семінарів, інспектування, перевірок, спеціалізації, підвищення кваліфікації, стажування, практики тощо – в органі (підрозділі) поліції;

навчання слухачів – у закладі, що належить до сфери управління Національної поліції України, ЗВО МВС.

Керівник стрільб відповідає за чітке дотримання всіма учасниками стрільб установленого порядку в тирі, на стрільбищі (полігоні), заходів безпеки при поводженні зі зброєю, а також умов і порядку виконання вправ, що відпрацьовуються, та зобов'язаний:

проводити цільовий інструктаж зі стрільцями, перевіряти їх готовність до стрільби (знання ними заходів безпеки при поводженні зі зброєю, умов та порядку виконання вправ зі стрільби, у тому числі за результатами розв'язання ними тестових завдань з вогневої підготовки на Освітньому порталі, відповідно до критеріїв, визначених Положенням) та особисто приймати рішення щодо їх допуску до стрільби;

призначати наряд оточення, наглядачів і показувачів мішеней, проводити з ними цільовий інструктаж, перевіряти їх рівень знань із заходів безпеки при поводженні зі зброєю та своїх обов'язків (за необхідності);

перевіряти відповідність мішеневого обладнання умовам вправ, що виконуються (перед початком стрільб);

ставити завдання помічнику (помічникам) керівника стрільб, роздавачеві боєприпасів, старшому наряду оточення і наглядачу;

подавати команди, передбачені Курсом стрільб (чітко та зрозуміло усім учасникам стрільб);

перебувати під час виконання вправ зі стрільби безпосередньо біля стрільця (зміни), який (яка) стріляє;

коригувати дії стрільців тільки за умови порушення ними порядку виконання вправи зі стрільби та заходів безпеки при поводженні зі зброєю;

надавати стрільцям допомогу з усунення затримок при стрільбі (за необхідності);

невідкладно подавати команду «Відбій!» («Стоп!» або «Стій! Припинити вогонь!»), а за необхідності – «Розряджай! Зброю до огляду!» при порушенні стрільцем заходів безпеки, появі в зоні ведення вогню людей, машин, тварин, отриманні повідомлення про необхідність припинення вогню, а також у разі виникнення інших обставин, що можуть призвести до негативних наслідків, після чого вживати заходів щодо відновлення порядку та продовження стрільб;

оголошувати стрільцям їх результати та за потреби надавати методичні рекомендації стосовно покращення якості їх стрільби;

здійснювати відповідні записи в журналах, визначених пунктом 6 розділу II Курсу стрільб;

подавати команди щодо заміни червоного прапора білим на командному пункті (увімкнення ліхтаря білого кольору в темну пору доби) та зняття наряду оточення після закінчення стрільб на стрільбищі (полігоні).

4. Помічник керівника стрільб – особа, яка допомагає керівнику стрільб в організації їх проведення, та може бути призначеною з числа інструкторсько-інспекторського складу (у тому числі позаштатних інструкторів з особистої безпеки) органів (підрозділів) поліції, установ, що належать до сфери управління Національної поліції України, тренінгового центру, підрозділу професійного навчання, підрозділу поліції особливого призначення, а також викладацького складу профільного циклу / кафедри закладу, що належить до сфери управління Національної поліції України, ЗВО МВС.

Помічник керівника стрільб призначається з метою забезпечення додаткового контролю за діями особового складу при проведенні стрільб, дотриманням стрільцями заходів безпеки під час виконання вправ зі стрільби (у цілому або окремих її елементів), якісного відпрацювання навчальних питань та зобов'язаний:

доповідати керівнику стрільб щодо готовності приміщення (території) стрілецького тиру (стрільбища) до проведення практичних стрільб;

допомагати керівнику стрільб перевіряти готовність стрільців до виконання вправ зі стрільби (знання ними матеріальної частини зброї, правил та порядку її застосування і використання, заходів безпеки при поводженні з нею, основ, умов та порядку виконання вправ зі стрільби, рівень набутих навичок безпечного поводження зі зброєю);

забезпечувати контроль за дотриманням заходів безпеки при поводженні з боєприпасами (гранатами), видачею боєприпасів (гранат) черговій зміні (стрільцеві), за обліком отриманих, використаних і зданих боєприпасів після закінчення стрільб;

надавати черговій зміні (стрільцеві) допомогу в усуненні затримок при стрільбі (з дозволу керівника стрільб);

надавати черговій зміні (стрільцеві) методичні рекомендації щодо покращення якості їх стрільби (за необхідності);

здійснювати контроль за чищенням стрільцями вогнепальної зброї після завершення практичних стрільб та за необхідності надавати їм допомогу;

забезпечувати проведення заходів із виконання учасниками стрільб нормативів із вогневої підготовки.

Помічник керівника стрільб повинен володіти методикою проведення занять, мати необхідний рівень знань, умінь та навичок з вогневої підготовки та особисто виконувати вправи зі стрільби на оцінку не нижче ніж 4 – «добре».

Помічник керівника стрільб може брати участь у їх проведенні як стрілець та особистим прикладом демонструвати іншим стрільцям техніку виконання прийомів та способів стрільби. Під час виконання вправ зі стрільби він повинен бути озброєний та екіпірований так, як і всі інші стрільці. Помічник керівника стрільб перебуває в безпосередній близькості від інших стрільців.

5. Особа, відповідальна за медичне забезпечення, – медичний працівник закладу охорони здоров'я МВС, Національної поліції України, ЗВО МВС, державного (комунального) закладу охорони здоров'я (на підставі укладеної

угоди) чи поліцейський, який має медичну освіту та/або пройшов навчання з тактичної догоспітальної допомоги та отримав сертифікат відповідного зразка, чи здобув військово-облікову спеціальність, зобов'язана:

доповідати керівнику стрільб про готовність до надання необхідної медичної допомоги;

знати розміщення приміщень у тирі (схему розміщення стрільбища, полігону);

постійно перебувати в тирі (на стрільбищі, полігоні) та бути готовим до надання медичної допомоги;

у разі травмування чи поранення учасників стрільб надати їм необхідну медичну (домедичну) допомогу.

Поліцейський, який наказом призначений відповідальним за медичне забезпечення, повинен володіти навичками, які використовуються для надання допомоги постраждалим, не нижче середнього рівня, мати відповідний (дійсний) сертифікат щодо проходження вказаної підготовки (навчання) та укомплектовану «сумку / наплічник медичного стрільця – санітара» або «наплічник медичний бойового медика / старшого бойового медика» з лікарськими засобами та медичними виробами (термін придатності яких не завершений), якими забезпечується особовий склад сил безпеки і сил оборони (за необхідності – жорсткі ноші, санітарний транспортний засіб).

6. Роздавач боєприпасів – особа, яка, перебуваючи в межах пункту бойового постачання, здійснює видачу боєприпасів (гранат) стрільцям та зобов'язана:

знати і дотримуватися заходів безпеки при поводженні з боєприпасами (гранатами);

своєчасно отримувати боєприпаси (гранати) у службі озброєння органу (підрозділу) поліції, закладу, установи поліції, ЗВО МВС;

видавати за командою керівника стрільб черговій зміні (стрільцеві) боєприпаси (гранати);

приймати від стрільців невикористані боєприпаси (гранати), гільзи (чеки), транспортно-пускові контейнери (тубуси);

здійснювати в установленому порядку облік отриманих, використаних і зданих боєприпасів (гранат) (після завершення стрільб).

7. Наглядач – особа, яка, перебуваючи на командному пункті стрільбища (полігону), веде постійне спостереження за перебігом стрільб та зобов'язана:

постійно перебувати на командному пункті, вести спостереження в указаному секторі і доповідати керівнику стрільб про появу людей, машин або тварин у зоні ведення вогню чи про подання сигналів про припинення вогню з постів оточення чи з бліндажа (укриття);

підіймати за командою керівника стрільб на командному пункті прапор відповідного кольору та робити його заміну (змінювати світло ліхтаря в темну пору доби).

8. Старший наряду оточення – особа, яка координує і контролює наряд оточення під час проведення стрільб на стрільбищі (полігоні) та зобов'язана:
знати схему постів наряду оточення і розміщення їх на місцевості;
забезпечити огляд території стрільбища (полігону) до початку проведення стрільб;

виставляти пости наряду оточення, ставити перед ними відповідні завдання та забезпечувати їх засобами зв'язку і оповіщення;

вести постійне спостереження стрілецького поля та не допускати до нього людей, машин і тварин;

терміново доповідати керівнику стрільб про виявлення на території стрільбища (полігону) людей, машин або тварин та невідкладно вжити заходів з їх виведення за межі стрільбища (полігону);

знімати з дозволу керівника стрільб наряд оточення після закінчення стрільб.

9. Наряд оточення – особи, які розташовуються по периметру стрільбища (полігона) та забезпечують недопущення проникнення на його територію сторонніх осіб. Кількісний склад наряду оточення визначається керівником стрільб.

Наряд оточення безпосередньо підпорядковується старшому наряду оточення та зобов'язаний чітко і своєчасно виконувати його накази, а також не допускати на територію стрільбища (полігона) сторонніх осіб.

10. Показувач мішеней – особа, яка відповідає за мішеневу обстановку, правильний показ розташування місць влучень, їх фіксацію та зобов'язана отримати мішені, перевірити їх на відповідність умовам виконання вправ зі стрільби, здійснювати підготовку резервних мішеней для заміни, а також за вказівкою керівника стрільб:

готувати лінію мішеней;

перевіряти наявність влучень у кожній з мішеней та готувати їх для наступного стрільця (зміни);

здійснювати своєчасну заміну мішеней;

вживати необхідних заходів для усунення несправностей мішеневого обладнання під час стрільб.

11. Керівник групи – особа, яка призначається з числа найбільш досвідчених поліцейських підрозділу поліції особливого призначення, на яку керівником стрільб покладено повноваження з безпосереднього керування та координації дій групи стрільців під час виконання ними групових вправ третьої категорії зі стрільби.

Керівник групи за погодженням та під контролем керівника стрільб зобов'язаний:

визначати місце кожного стрільця в групі;

подавати загальні команди на початок виконання вправи, її закінчення, початок руху групи, зупинку, а також персональні команди стрільцям групи для здійснення інших маніпуляцій.

12. Стрілець – особа з числа поліцейських, яка допущена керівником стрільб до виконання вправ зі стрільби та зобов'язана:

знати умови та порядок виконання вправ зі стрільби і нормативів вогневої підготовки;

знати і дотримуватися заходів безпеки при поводженні зі зброєю;

чітко та своєчасно виконувати команди, подані керівником стрільб, доповідати йому в установленому порядку;

при триманні зброї постійно тримати вказівний палець сильної руки на запобіжній скобі, рамці пістолета (ствольній коробці автомата) або вздовж затвора, якщо в застосуванні зброї немає необхідності. Палець розміщується на запобіжній скобі, а не на гачку, що дозволяє уникнути випадкового натискання на нього і, як наслідок, випадкового пострілу;

діяти перед проведенням пострілу (пострілів) відповідно до чітко визначеного алгоритму (візуально перевірити мішень (ціль), яку необхідно вразити, винести зброю на лінію прицілювання, голосом подати команду «Ціль!» (за рішенням керівника стрільб), здійснити постріл (постріли);

знімати курок з бойового зводу та/або здійснювати його переведення в безпечний стан (у позицію «запобігання») перед помещенням пістолета до кобури;

проводити усі дії, пов'язані з усуненням затримок при стрільбі та заміною магазинів, виключно після візуальної перевірки зброї, з одночасним контролем цілі (мішені) та бокових секторів / флангів (для відпрацювання навичок виявлення суміжних цілей у реальній ситуації);

забезпечувати збір гільз, чек (кілець), транспортно-пускових контейнерів (тубусів) після закінчення стрільб, а також їх подальше здавання разом з невикористаними боєприпасами (запалами, гранатами, пострілами тощо) роздавачу боєприпасів;

перебувати на стрільбах в однострої (за сезоном).

IV. Стрільцький тир, стрільбище, полігон та основні вимоги до їх облаштування

1. Стрільцький тир – споруда закритого, напівзакритого або відкритого (польового) типу, призначена для стрільби по мішенях (цілях) з вогнепальної зброї.

2. Види тирів:

закритий – стрільцький тир (комплекс приміщень стаціонарних або мобільних), у якому стіни, стеля та підлога стрільцької галереї є куленепробивними відповідно до визначеного дозволеного калібру зброї;

напівзакритий – стрілецький тир, у якому зона стрільби огорожена бічними куленепробивними захисними елементами (валами або стінами), кулеприймальним валом (стіною), системою верхніх поперечних кулеперехоплювачів та який має зони безпеки за валами для вильоту куль (снарядів) після рикошетів та їх уламків;

відкритий – стрілецький тир, у якому зону стрільби огорожено бічними куленепробивними захисними елементами (без використання кулеперехоплювачів), кулеприймальним валом (стіною), за межами якого передбачаються зони безпеки для вильоту куль (снарядів).

3. Стенд – тир або комплекс тирів, де здійснюється стрільба шротом (дробом) з гладкоствольної зброї, параметри і характеристики якого зафіксовані в правилах спортивних змагань з видів спорту, визнаних в Україні. Стенд повинен відповідати встановленим вимогам безпеки, правилам спортивних змагань з видів спорту, визнаних в Україні. Функціонування стенду здійснюється згідно з дозволом, виданим уповноваженим підрозділом центрального органу управління поліції.

4. Стрільбище – комплекс тирів, призначених для стрільби зі зброї по мішенях.

5. Полігон – спеціально відведена та обладнана ділянка суходолу з повітряним простором над ним для випробувань озброєння, техніки, засобів різного типу та проведення заходів з підготовки поліцейських.

6. Інтерактивний мультимедійний тир – безпечний комплекс, що складається з навчальних макетів зброї з лазерним модулем, комп'ютерного блоку управління, мультимедійного проєктора, проєкційного екрана, оптичного модуля, акустичної системи для відтворення звукових ефектів, спеціалізованого програмного забезпечення та системи зворотного зв'язку.

7. Параметри і характеристики навчальних об'єктів для проведення стрільб повинні відповідати Курсу стрільб, Вимогам безпеки та іншим нормативно-правовим актам.

8. У тирі, на стрільбищі (полігоні) обов'язково позначаються:
вихідний рубіж – лініями шириною 5 – 10 см та/або відповідними вказівниками;
вогнева позиція – лініями шириною 5 – 10 см та/або відповідними вказівниками;
зона ведення вогню – відповідними вказівниками;
зона контролю – лініями шириною 5 – 10 см та/або відповідними вказівниками;
зона лінії вогню – зі сторони лінії мішеней може позначатися бруствером або прапорцями. Відстань від указаної лінії до тильного краю зони лінії вогню

(переднього краю зони спостереження) при виконанні вправ з пістолета має бути 3 – 7 м, а з автомата – 10 – 15 м;

командний пункт – відповідними вказівниками;

лінія мішеней – лініями шириною 5 – 10 см та/або відповідними вказівниками;

пункт бойового постачання – лініями шириною 5 – 10 см та/або відповідними вказівниками;

пункт допуску – лініями шириною 5 – 10 см та/або відповідними вказівниками;

рубіж відкриття вогню (вогнева позиція) – лініями шириною 5 – 10 см та/або відповідними вказівниками;

рубіж огляду мішеней – лініями шириною 5 – 10 см та/або відповідними вказівниками.

9. У доступному для перегляду місці також розміщуються:

паперова копія Інструкції;

схема тиру (стрільбища, полігона) з урахуванням усіх його елементів, кордонів, розмірів та обладнання;

плакати з умовами та порядком виконання вправ зі стрільби, нормативів вогневої підготовки, визначеними Курсом стрільб.

10. У тирах закритого типу вогнева позиція має бути вкрита матеріалами, які унеможливають утворення вібрації під час ходіння по ньому або біля нього. Висота стелі або перекриття повинно бути не меншим ніж 2,2 м від підлоги. Покрівля і перегородки зони лінії вогню мають забезпечувати стрільцям однакові умови захисту від вітру, сонця, дощу і гільз, що викидаються зі зброї.

11. Для стрільби в тирах закритого типу мінімальна рекомендована освітленість мішеней 2500 люкс, мінімальна загальна (на лінії вогню) освітленість тиру 300 люкс та повинна забезпечувати стрільцям достатню видимість для ефективного виконання вправ зі стрільби та дотримання заходів безпеки при поводженні зі зброєю.

12. Під час виконання вправ зі стрільби з автомата першої та другої категорій з положень лежачи та з коліна вогнева позиція кожного стрільця облаштовується матом (килимком) розміром 800 x 2000 мм та товщиною 5 – 50 мм.

13. Установки для мішеней та щити позначаються номерами, що відповідають номерам стрілецьких напрямків. Номери мають бути достатнього розміру, контрастного кольору, щоб за звичайних умов освітлення їх було чітко видно на відстань стрільби незалежно від того виставлені мішені чи ні.

Мішені закріплюються таким чином, щоб не було видимих коливань. Допускається використання будь-яких установок для мішеней, які

забезпечують необхідний рівень безпеки, точний час експозиції та швидку заміну мішеней.

14. Межі стрільбища (тиру відкритого чи напівзакритого типу, полігона) позначаються на місцевості написами: «Стрільбище!», «Стій! Стріляють!», «Прохід та проїзд заборонено!», які встановлюються в межах належної видимості, а також у місцях перетинання стежок (доріг), які ведуть на їх територію. Стороннім особам під час проведення стрільб забороняється перебувати в межах стрільбища (полігона).

15. На стрільбищі (полігоні) мають бути флагштоки для підйому прапорців та ліхтарі з відповідним освітленням. Наглядач забезпечується прапорцями червоного і білого кольорів, відповідними ліхтарями, сигнальними ракетами, за необхідності – біноклем.

Прапорці чи ліхтарі червоного кольору (освітлення) дозволяють ведення вогню, а білого кольору (освітлення) чи сигнал ракети білого кольору – забороняють.

16. Місце для кидання бойових ручних гранат обирається таким чином, щоб у радіусі не менше ніж 350 м не було людей, тварин або об'єктів, які можуть бути уражені уламками гранат. Ділянка місцевості, де проводиться кидання гранат, позначається червоними прапорцями та вказівниками з відповідними попереджувальними написами. За потреби можуть виставлятися пости нарядів оточення.

При киданні бойових ручних гранат з ходу їх початковий та кінцевий рубіж кидання повинен позначатися відповідною розміткою (у тому числі з використанням підручних засобів). Кидання бойової ручної гранати проводиться стрільцями виключно по одному. При киданні гранат стрілець, який виконує вправу, та керівник стрільб перебувають в обладнаному окопі, а решта стрільців – на безпечній відстані (в укритті). Між місцем кидання гранати та вихідним рубежем має бути забезпечений візуальний (за допомогою оптичних приладів) та телефонний, селекторний або радіозв'язок.

Під час кидання навчально-імітаційних ручних гранат організовується спостереження за місцем падіння гранати, їх збір та підготовка до повторного кидання. Траншея, по якій кидається граната, обладнується відповідно до встановлених вимог, а її глибина має бути не меншою ніж 40 – 50 см.

V. Основні вимоги до проведення стрільб

1. Під час проведення стрільб усі їх учасники безпосередньо підпорядковуються керівнику стрільб та своєчасно і точно виконують його команди.

2. У ході виконання вправ зі стрільби стрільці повинні бути екіпіровані відповідно до тактичних умов виконання вправи, що виконується, та перебувати в однострої (за сезоном).

3. Під час виконання вправ зі стрільби (залікових стрільб), з метою об'єктивного оцінювання поліцейських керівник стрільб (помічник керівника стрільб) використовує відповідні технічні засоби та прилади (секундомір, хронометр, звуковий таймер, бодикамери тощо).

4. Стрільці виконують вправи зі стрільби із закріпленої за ними зброї за винятком осіб:

за якими зброя не закріплена;

які проходять навчання під час спеціальної професійної підготовки, навчальних зборів, тематичних семінарів в органах (підрозділах) поліції, закладах, що належать до сфери управління Національної поліції України, ЗВО МВС;

які входять до складу збірних команд з видів спорту органу (підрозділу) поліції, закладу, установи поліції;

які виконують вправи зі зброї, закріплення якої не передбачено.

5. Вправи зі стрільби зі снайперської гвинтівки, помпової (напівавтоматичної) рушниці, кулемета (ручного кулемета), великокаліберного кулемета, ручного (реактивного), підствольного, однозарядного, напівавтоматичного багатозарядного, станкового (автоматичного) протитанкового гранатомета, протитанкового ракетного комплексу, переносного зенітно-ракетного комплексу, артилерійського озброєння та озброєння ББМ виконують виключно стрільці, які пройшли відповідне навчання та/або за якими закріплена така зброя.

6. При виконанні вправ зі стрільби:

стрільці в обов'язковому порядку забезпечуються протишумовими навушниками та захисними окулярами;

сигнали на показ, рух і освітлення цілей (мішеней) подаються таким чином, щоб їх не було чути (помітно) стрільцям;

стрільці в обов'язковому порядку екіпіруються спеціальними засобами бронезахисту (шоломами та бронежилетами) під час виконання вправ третьої категорії;

у ході виконання вправ зі стрільби стрільці в обов'язковому порядку спрямовують зброю виключно в бік мішені;

вогонь ведеться одиночними пострілами для вправ з пістолета-кулемета, автомата;

не виконуються умови постановки зброї в позицію «запобігання» для зброї, у якої відповідно до конструктивних особливостей зовнішній запобіжник відсутній.

7. Категорично забороняється:

1) допускати до виконання вправ зі стрільби поліцейських, які показали недостатній рівень знань:

порядку і правил застосування і використання зброї та заходів безпеки при поводженні з нею під час цільового інструктажу перед проведенням стрільб;

порядку і правил застосування і використання зброї та заходів безпеки при поводженні з нею, матеріальної частини зброї (нижче, ніж це передбачено Інструкцією) та/або не виконали норматив з вогневої підготовки в ході складання заліків перед закріпленням вогнепальної зброї;

порядку і правил застосування і використання зброї та заходів безпеки при поводженні з нею, матеріальної частини зброї (нижче, ніж це передбачено Інструкцією) під час інспектування, контрольної, цільової, квартальної та підсумкової перевірок, навчального збору, призначення на вищу посаду;

2) допускати до подальшого виконання вправ зі стрільби поліцейських, які порушили:

заходи безпеки при поводженні зі зброєю під час виконання вправи зі стрільби;

умови та порядок виконання вправи зі стрільби;

3) виконувати зі здобувачами освіти в складі зміни вправи зі стрільби, які передбачають ведення стрільби в русі (поворот, розворот, перекидання, стрибки) або вправи з обмеженою видимістю цілі (мішені). Такі вправи із зазначеними категоріями стрільців виконуються виключно по одному в окремій галереї;

4) виконувати в тирах закритого типу вправи зі стрільби з використанням патронів з кулями зі сталевим осердям та патронами спеціального призначення;

5) виконувати в тирах закритого типу вправи зі стрільби з озброєння великого калібру та кидання ручних гранат;

6) відчиняти люки і виходити з ББМ до повернення всіх машин у вихідне положення;

7) відчиняти люки і заходити до ББМ до команди керівника стрільб «До машин!»;

8) використовувати на заняттях з вогневої підготовки боєприпаси, які утримуються в бойовому комплекті;

9) виконувати вправи третьої категорії під час проходження поліцейськими спеціальної професійної підготовки, крім вправи з кидання ручних гранат (навчально-імітаційних із запалами);

10) виконувати вправи зі стрільби (бути присутнім при їх виконанні) без захисних окулярів та протишумових навушників;

11) виконувати вправи зі стрільби в спорядженні, яке не забезпечує надійного і безпечного розміщення зброї і боєприпасів (підсумків для магазинів, кобури, пістолетного ремінця, ременя для зброї) та захисту стрільця від поранень (відповідно до умов вправ).

VI. Вправи зі стрільби та нормативи з вогневої підготовки

1. Перелік вправ зі стрільби та нормативів вогневої підготовки, умови та порядок виконання яких наведено в додатках 4 та 5 до Курсу стрільб, розроблено для забезпечення послідовності підготовки стрільця за принципом «від простого до складного».

2. Додатково на будь-якому з етапів підготовки стрільця органами (підрозділами) поліції, закладами, установами поліції, ЗВО МВС можуть використовуватися сучасні засоби мультимедійних технологій (за наявності), що дозволяють створювати симуляції різноманітних стрілецьких ситуацій та забезпечувати відпрацювання ним навичок стрільби з різних видів зброї, у різних умовах і на різних дистанціях.

3. Вправи зі стрільби поділяються на три категорії:

1) вправи першої категорії:

підготовчі вправи зі стрільби з пістолета;

підготовчі вправи зі стрільби з автомата;

вправи зі стрільби з пістолета;

2) вправи другої категорії:

вправи зі стрільби з пістолета (індивідуальні та групові);

індивідуальні вправи зі стрільби з пістолета, які виконуються на навчальних зборах та в спеціально обладнаних тирах (стрільбищах, полігонах);

вправи зі стрільби з автомата (індивідуальні);

індивідуальні вправи зі стрільби із пістолета-кулемета;

3) вправи третьої категорії:

вправи зі стрільби з пістолета (індивідуальні та групові);

вправи зі стрільби з автомата (індивідуальні та групові);

вправи зі стрільби з автомата та пістолета (індивідуальні та групові);

вправи зі стрільби з пістолета-кулемета;

вправи зі стрільби зі снайперської гвинтівки;
вправи зі стрільби з помпової (напівавтоматичної) рушниці;
вправи зі стрільби з ручного протитанкового гранатомета;
вправи зі стрільби з гранатомета (підствольного, однозарядного, напівавтоматичного багатозарядного);
вправи зі стрільби з автоматичного станкового гранатомета;
вправи зі стрільби зі станкового протитанкового гранатомета;
вправи зі стрільби з кулемета (ручного кулемета);
вправи зі стрільби з великокаліберного кулемета;
вправи зі стрільби з машин, обладнаних кулеметною установкою, пристроєм для встановлення великокаліберного кулемета;
вправи зі стрільби з озброєння бойових машин;
вправи з кидання ручних гранат.

4. Вправи першої категорії призначені для формування в поліцейських первинних умінь та навичок поведінки зі зброєю, боєприпасами і елементами озброєння під час виконання завдань, визначених умовами виконання вправ, та спрямовані на забезпечення належного виконання складніших вправ зі стрільби, передбачених Курсом стрільб, надалі.

Вправи першої категорії виконуються стрільцями в ході навчання, зокрема й проходження спеціальної професійної підготовки, у закладах, установах поліції, ЗВО МВС в обсязі, який передбачений освітніми / навчальними програмами спеціальної професійної підготовки поліцейських закладів, що належать до сфери управління Національної поліції України, ЗВО МВС.

5. Вправи другої категорії призначені для вдосконалення в поліцейських умінь та навичок поведінки зі зброєю, боєприпасами і елементами озброєння під час виконання завдань, визначених умовами виконання вправ, передбачених Курсом стрільб.

Вправи другої категорії виконуються стрільцями в ході навчання, зокрема й проходження спеціальної професійної підготовки, у закладах, установах поліції, ЗВО МВС в обсязі, який передбачений освітніми / навчальними програмами спеціальної професійної підготовки поліцейських закладів, що належать до сфери управління Національної поліції України, ЗВО МВС, на заняттях зі службової підготовки та на навчальних зборах, семінарах тощо.

6. Вправи третьої категорії призначені для формування в поліцейських як індивідуальних, так і групових висококваліфікованих навичок поведінки зі зброєю в ході стрільби в ситуаціях з різним ступенем ризику.

Вправи третьої категорії виконуються поліцейськими підрозділів поліції особливого призначення (у тому числі на навчальних зборах), поліцейськими, які залучаються до проведення спеціальних (антитерористичних) операцій, у тому числі виконання завдань з територіальної оборони України та/або

підтримання правового режиму воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях.

При виконанні вправ цієї категорії поліцейські обов'язково забезпечуються відповідним екіпіруванням та засобами індивідуального захисту.

Як виняток, вправи зі стрільби з помпової (напівавтоматичної) рушниці можуть виконувати поліцейські під час проходження професійного навчання, передбаченого статтею 72 Закону України «Про Національну поліцію», зокрема поліцейські офіцери громад, під час проходження спеціальної професійної підготовки, спеціалізації, перепідготовки, підвищення кваліфікації, стажування та на заняттях зі службової підготовки.

7. Поліцейським підрозділів особливого призначення дозволяється виконання всього переліку вправ зі стрільби, передбачених Курсом стрільб.

8. Нормативи з вогневої підготовки спрямовані на формування (удосконалення) у поліцейського знань матеріальної частини зброї, практичних навичок поводження зі зброєю, а також для визначення рівня його підготовленості з вогневої підготовки.

9. Нормативи з вогневої підготовки відпрацьовуються в ході навчання, у тому числі проходження спеціальної професійної підготовки, у закладах, установах поліції, ЗВО МВС, на заняттях зі службової підготовки, на навчальних зборах під час перевірок органу поліції, закладу, що належить до сфери управління Національної поліції України, складання заліку з вогневої підготовки перед закріпленням зброї.

10. Види нормативів з вогневої підготовки:

- 1) нормативи з пістолетом;
- 2) нормативи з автоматом.

11. Поліцейські виконують нормативи з вогневої підготовки, використовуючи навчальну зброю та боєприпаси.

На практичних заняттях нормативи з вогневої підготовки виконуються поліцейським спочатку в повільному темпі з плавним переходом до відпрацювання на швидкість.

Якщо норматив відпрацьовується декілька разів у процесі навчання, оцінка поліцейському за його виконання виставляється за останнім показником результату.

На контрольно-перевірочному занятті, а також під час складання поліцейським заліку перед закріпленням вогнепальної зброї конкретний норматив вогневої підготовки визначається особою, яка здійснює перевірку, та виконується один раз.

12. Час виконання нормативу – проміжок часу з моменту подання команди (сигналу) про його початок і до закінчення доповіді про його виконання.

13. Виконання нормативу з вогневої підготовки припиняється та виставляється оцінка 2 – «незадовільно», якщо поліцейський:
 порушив заходи безпеки при поводженні зі зброєю;
 порушив умови та порядок виконання нормативу;
 перевищив час, відведений на виконання нормативу;
 відмовився від виконання нормативу або не прибув для його складання.

VII. Поводження зі зброєю під час проведення стрільб

1. При виконанні вправи зі стрільби на рубежі відкриття вогню стрілець повинен зайняти положення для її виконання, а зброя повинна перебувати у відповідному вихідному положенні.

2. Положення для стрільби – розташування поліцейського в просторі при виконанні вправи зі стрільби.

3. Вихідне положення – сукупність положення для стрільби та ступеня готовності зброї, що визначені умовами виконання вправи зі стрільби.

4. Ступінь готовності зброї – перебування зброї у відповідному стані готовності до використання, виконання вправи.

5. Положення для виконання вправ зі стрільби включає сукупність дій стрільця та маніпуляцій зі зброєю, необхідних для виконання вправи, що поділяється за окремими характеристиками, зокрема:

1) за розташуванням стрільця в просторі:

лежачи – положення, у якому стрілець розташовується на вогневій позиції лежачи на животі (на боку, на спині), спрямувавши зброю в бік мішені (цілі);

з коліна – положення, у якому стрілець торкається поверхні вогневої позиції носком і коліном однієї ноги та стопою іншої;

у присіді – положення, у якому стрілець стоїть обома ногами на вогневій позиції без будь-якої додаткової опори, при цьому обидві ноги напівзігнуті в колінних суглобах;

стоячи – положення, у якому стрілець стоїть обома ногами на вогневій позиції без будь-якої додаткової опори;

2) за динамікою виконання вправи:

у статичному режимі – вправи зі стрільби виконуються стрільцем стоячи, з коліна, у присіді, лежачи, не змінюючи положення в просторі;

у динамічному режимі – вправи зі стрільби виконуються стрільцем у русі без зупинки;

у комбінованому режимі – при виконанні вправ використовується як статичний, так і динамічний режими.

6. Перебування зброї в руках стрільця або у відповідному спорядженні для її носіння визначаються порядком виконання вправи зі стрільби.

7. Види вихідного положення:

«зброя розряджена» – пістолет зафіксований у кобурі розряджений, без магазина в рукоятці, запобіжник увімкнений;

«зброя в кобурі» – пістолет зафіксований у кобурі, запобіжник увімкнений, основний магазин, споряджений патронами, приєднаний до зброї. З урахуванням умов виконання вправи запасний магазин, споряджений патронами, перебуває в кишені для запасного магазина (спеціального спорядження);

«зброя заряджена в кобурі» – пістолет зафіксований у кобурі, запобіжник увімкнений, патрон у патроннику, основний магазин, споряджений патронами, приєднаний до зброї. З урахуванням умов виконання вправи запасний магазин, споряджений патронами, перебуває в кишені для запасного магазина (спеціального спорядження);

«позиція очікування» – стрілець утримує в руках заряджений пістолет або автомат стволом, спрямованим у напрямку лінії мішеней, запобіжник увімкнений, основний магазин, споряджений патронами, приєднаний до зброї. З урахуванням умов виконання вправи запасний магазин, споряджений патронами, перебуває в кишені для запасного магазина (спеціального спорядження);

«позиція готовності» – стрілець тримає заряджену зброю, запобіжник вимкнено (пістолет – одноручним або дворучним хватом біля тулуба, на рівні сонячного сплетіння, автомат, пістолет-кулемет – ремнем на шиї, двома руками зі зведеними донизу та притиснутими до тулуба ліктями, приклад упирається в плече), стволом, спрямованим під кутом донизу в напрямку лінії мішеней, указівний палець сильної руки знаходиться на запобіжній скобі, рамці пістолета або вздовж затвора (для автомата, пістолета-кулемета – на ствольній коробці). З урахуванням умов виконання вправи запасний магазин, споряджений патронами, перебуває в кишені для запасного магазина (спеціального спорядження);

«зброя на плечі» – помпова (напівавтоматична) рушниця, споряджена патронами, перебуває в положенні «на плечі», запобіжник увімкнений;

«зброя в положенні «на ремінь» – снайперська гвинтівка, пістолет-кулемет, автомат розміщується за спиною стрільця дульною частиною догори, а якщо автомат зі складеним прикладом, то дульною частиною вниз; кисть правої руки торкається верхнього зрізу ремня. З урахуванням умов виконання вправи основний магазин, споряджений патронами, приєднаний / не приєднаний до

зброї, запасний магазин, споряджений патронами, перебуває в кишені для запасного магазину (спеціального спорядження).

8. Залежно від умов виконання вправи та виду вихідного положення стрільцем може займатися відповідне положення для стрільби: стоячи, з коліна, у присіді, лежачи. Наявність приєднаного магазину та набоїв у ньому визначається умовами виконання вправи.

9. Приведення зброї в готовність передбачає направлення стрільцем ствола зброї в бік цілі (мішені), вимкнення запобіжника та:

досилання патрона до патронника – для вихідних положень «зброя розряджена», «зброя в кобурі»;

поставлення курка на бойовий звід – для вихідних положень «зброя заряджена в кобурі», «позиція очікування».

10. Під час виконання вправ зі стрільби може використовуватися високе та/або низьке положення стрілецької зброї, зокрема:

високе – тримання її стволом уверх так, щоб компенсатор (дульний зріз ствола, полум'ягасник) перебував на рівні очей, а приклад притискався до боку стрільця. Пістолет тримається стволом уверх, а зріз каналу ствола повинен знаходитися на рівні очей стрільця;

низьке – тримання її стволом униз так, щоб вісь каналу ствола не віддалялася від ніг стрільця далі одного метра, а приклад знаходився в точці прикладання до плеча. Пістолет тримається так, щоб вісь каналу ствола не віддалялася від ніг стрільця далі одного метра.

11. При виконанні спортивних вправ положення для стрільби та ступінь готовності зброї обираються стрільцем самостійно, якщо інше не визначено умовами вправи та правилами змагань.

VIII. Загальний алгоритм дій стрільця та інших учасників під час проведення стрільб

1. При перебуванні стрільця в тирі (стрільбищі, полігоні) до виходу на вихідний рубіж зброя повинна бути розряджена, магазини від'єднані та знаходитися в підсумках. Пістолет зафіксований у кобурі. Пістолет-кулемет, автомат, помпова рушниця знаходяться спереду стрільця стволом донизу, уніфікованим ременем, перекинутим через його шию (ліве, праве плече), а його сильна рука перебуває на пістолетній рукоятці, контролюючи зброю, слабка – на ствольній коробці / затворній групі, контролюючи запобіжник (перевідник вогню). Інші зразки зброї переміщують із дотриманням заходів безпеки при поводженні з нею.

2. Після прибуття чергової зміни на стрільбище (полігон) за командою керівника стрільб на командному пункті піднімається білий прапор (у темну

пору доби вмикається ліхтар білого кольору). Із виходом зміни на вихідний рубіж і до команди керівника стрільб про припинення вогню «Відбій!» («Стоп!») або «Стій! Припинити вогонь!») замість білого прапора піднімається червоний (у темну пору доби вмикається ліхтар червоного кольору).

3. Перед виконанням вправи зі стрільби чергова зміна під наглядом керівника стрільб (помічника керівника стрільб) перевіряє зброю на пункті огляду зброї, після чого переміщується до пункту бойового постачання, де керівник стрільб дає команду роздавачеві боєприпасів на видачу стрільцям необхідної кількості набоїв (гранат).

4. Стрілець, який отримав боєприпаси, оглядає їх та голосом доповідає керівнику стрільб про їх отримання та огляд, наприклад: «Лейтенант поліції Пилипенко три бойові патрони (постріли, гранати) отримав та оглянув!».

За наявності зауважень до цілісності та якості боєприпасів стрілець доповідає про них керівнику стрільб, який уживає заходів для їх заміни.

5. За командою керівника стрільб «На вихідний рубіж – руш!» зміна переміщується на вихідний рубіж та очікує подальші команди від керівника стрільб.

6. На вихідному рубежі керівник стрільб перевіряє готовність зміни до виконання вправи зі стрільби та подає команду «Спорядити магазин (магазини)!».

7. Після спорядження набоями додатковий (додаткові) магазин (магазини) поміщається до кишені для запасного магазину або підсумка, основний магазин самостійно приєднується до зброї.

8. Керівник стрільб, переконавшись, що до стрільби все готове, визначає кожному стрільцю його ціль (мішень) та подає команду «На рубіж відкриття вогню – руш!».

9. Перемістившись на рубіж відкриття вогню, зміна за командою керівника стрільб «Одягнути захисне спорядження» одягає захисні окуляри та протишумові навушники.

Стрілець може прибути на вихідний рубіж у захисному спорядженні.

10. Переконавшись у готовності зміни до виконання вправи зі стрільби, керівник стрільб подає команду «Приготуватися!», за якою стрілець займає вихідне положення, визначене умовами виконання вправи зі стрільби, та доповідає керівнику стрільб, наприклад: «Лейтенант поліції Пилипенко до стрільби готовий!».

11. За командою керівника стрільб «Вогонь!» («Рух!», «Уперед!», «Старт!») або за звуковим сигналом таймера стрілець здійснює визначену умовами виконання вправи кількість пострілів. У разі необхідності переміщення зі зброєю в руках стрілець вмикає запобіжник (якщо інше не передбачено умовами виконання вправи) або піднімає перевідник вогню до упору.

12. Після виконання вправи зі стрільби стрілець доповідає керівнику стрільб (помічнику керівника стрільб), наприклад: «Лейтенант поліції Пилипенко стрільбу закінчив!».

13. За командою керівника стрільб «Зброю до огляду!» стрілець, не змінюючи напрямку ствола зброї, забезпечує огляд зброї керівником стрільб (помічником керівника стрільб).

14. За командою керівника стрільб «Оглянуто!» з тактильним дублюванням цієї команди по плечу стрільця та, переконавшись у її виконанні зміною (стрільцем), керівник стрільб подає команду «Відбій!», після чого розряджена зброя повинна бути розміщена в кобурі або на стійці запобіжником (перевідником вогню) догори або (у разі відсутності такого) правою стороною донизу. За необхідності огляду мішеней керівник стрільб подає команду «Зміна до мішеней руш!».

15. Керівник стрільб (помічник керівника стрільб) зупиняє зміну (стрільця) на рубежі огляду мішеней (за два метри від мішеней (цілі), заслуховує доповідь стрільця, наприклад: «Лейтенант поліції Пилипенко під час виконання вправи двадцять п'ятої в мішень влучив чотирма (трьома, двома, однією) кулями (вибив 27 очок)!», та оголошує кожному стрільцю його оцінку.

16. Після огляду мішеней зміна за командою керівника стрільб (помічника керівника стрільб) «На вихідний рубіж, руш!» повертається.

17. Після виконання вправи зі стрільби зміна переміщується до пункту огляду зброї, де під наглядом керівника стрільб (помічника керівника стрільб) перевіряє зброю перед відбуттям до місць дислокації органу (підрозділу) поліції, закладу, установи поліції, ЗВО МВС.

18. У разі виникнення затримки при стрільбі стрілець доповідає керівнику стрільб (помічнику керівника стрільб) «Проблема!» та усуває затримку слабкою рукою шляхом перезаряджання. Після цього самостійно виносить зброю на лінію прицілювання та продовжує виконання вправи. У разі неможливості усунути затримку самостійно, стрілець підіймає слабку руку вгору водночас палець не повинен знаходитися на спусковому гачку, а зброя спрямована в напрямку мішені (цілі) (безпечному напрямку) та доповідає «Затримка!».

19. Під час виникнення затримки при виконанні стрільцем вправ третьої категорії він доповідає «Проблема!», відразу переходить у положення для стрільби з пониженням з одночасною візуальною перевіркою зброї та усуває затримку шляхом перезарядження. Після цього самостійно виносить зброю на лінію прицілювання та продовжує виконання вправи. У разі неможливості усунути затримку самостійно стрілець підіймає слабку руку вгору при цьому палець не повинен знаходитися на спусковому гачку, а зброя спрямована в напрямку мішені (цілі) (безпечному напрямку) та доповідає «Затримка!».

20. За умови перевищення часу, відведеного на виконання вправи, або подання керівником стрільб команди «Час!» чи «Відбій!» («Стоп!» або «Стій! Припинити вогонь!» чи звукового сигналу таймера) і, як наслідок, залишок у стрільця невикористаних патронів він повинен прибрати палець зі спускового гачка та ввімкнути запобіжник.

21. Після команди керівника стрільб «Розряджай!» стрілець, не змінюючи напрямку ствола, розряджає зброю (вилучає патрон, постріл з патронника (барабанного блоку)).

ІХ. Алгоритм дій стрільця під час виконання вправ зі стрільби з пістолета

1. Якщо пістолет і магазин (магазини) знаходяться на стійці, керівник стрільб подає команду «Зброю до кобури!», стрілець поміщає пістолет до кобури, а магазин (магазини) – до підсумків, кишені для запасного магазину кобури (спеціального спорядження).

2. За командою керівника стрільб «Спорядити магазин (магазини)!», якщо пістолет знаходиться в кобурі, стрілець від'єднує магазин (не виймаючи пістолет з кобури), споряджає його патронами та самостійно приєднує до основи рукоятки.

3. У випадку використання під час виконання вправи двох магазинів стрілець дістає запасний магазин з підсумка, кишені для запасного магазину кобури, споряджає його відповідною кількістю патронів, визначеною умовами виконання вправи, та поміщає до кишені для запасного магазину кобури (спеціального спорядження). Після цього від'єднує основний магазин, споряджає його та приєднує до зброї.

Якщо пістолет і магазин знаходяться на стійці для стрільби окремо, то стрілець споряджає магазин патронами і далі тримає його в руці.

4. За командою керівника стрільб «Заряджай!», якщо зброя знаходиться в кобурі, стрілець дістає її, спрямовує ствол у напрямку мішені (цілі), вимикає запобіжник, досилає патрон у патронник, вмикає запобіжник, приймає «позицію очікування» та доповідає про готовність. Для прийняття вихідного положення «зброя заряджена в кобурі» стрілець дістає пістолет, спрямовує

ствол у напрямку мішені (цілі), вимикає запобіжник, досилає патрон у патронник, вмикає запобіжник, повертає пістолет у кобуру та доповідає про готовність. Якщо ж пістолет знаходиться на стійці для стрільби, стрілець бере його сильною рукою, направляє ствол на мішень (ціль), приєднує магазин до основи рукоятки, вимикає запобіжник, досилає патрон у патронник, вмикає запобіжник, приймає «позицію очікування» та доповідає про готовність.

5. За командою керівника стрільб «Вогонь!», перебуваючи у вихідному положенні:

«зброя в кобурі», стрілець дістає пістолет з кобури, спрямовує ствол у напрямку мішені (цілі), вимикає запобіжник, досилає (імітує) патрон у патронник та здійснює (імітує) визначену умовами виконання вправи кількість пострілів;

«зброя заряджена в кобурі», стрілець дістає пістолет з кобури, спрямовує ствол у напрямку мішені (цілі), вимикає запобіжник, ставить курок на бойовий звід (у разі необхідності) та здійснює визначену умовами виконання вправи кількість пострілів;

«позиція очікування», стрілець спрямовує ствол у напрямку мішені (цілі), вимикає запобіжник, ставить курок на бойовий звід (у разі необхідності) та здійснює визначену умовами виконання вправи кількість пострілів.

6. У разі, якщо було перевищено час, відведений на виконання вправи, або керівник стрільб подав команду «Час!» чи «Відбій!» («Стоп!» або «Стій! Припинити вогонь!» чи звукового сигналу таймера) і, як наслідок, залишилися невикористані патрони, стрілець прибирає палець зі спускового гачка та вмикає запобіжник (переводить перевідник у положення запобігання (за наявності). Після команди «Розряджай!» від'єднує магазин від основи рукоятки (не змінюючи напрямку ствола), вимикає запобіжник, відводить затвор у крайнє заднє положення та вилучає патрон з патронника, повертає затвор у переднє положення, здійснює спуск курка з бойового взводу, вмикає запобіжник та повертає зброю в кобуру. Після цього стрілець виймає патрони з магазину та підбирає вилучений патрон, а пустий магазин приєднує до зброї або поміщає до кишені для запасного магазину кобури (спеціального спорядження).

7. За командою керівника стрільб «Зброю до огляду!» стрілець, не змінюючи напрямку ствола зброї, від'єднує магазин від основи рукоятки, кладе його під великий палець сильної руки з протилежного боку від вікна для екстракції гільз так, щоб подавач магазину був на 2-3 см вище затвора та надає керівнику стрільб (помічнику керівника стрільб) для огляду патронник та подавач магазину. Якщо при виконанні вправи використовувалася більше ніж один магазин, стрілець надає для огляду всі задіяні під час виконання вправи магазини.

У випадку, якщо затвор пістолета не став на затворну затримку після закінчення патронів у магазині, стрілець самотійно відводить затвор у крайнє заднє положення.

8. За командою керівника стрільб «Оглянуто!» стрілець, не змінюючи напрямку ствола зброї, знімає затвор із затворної затримки, здійснює спуск курка з бойового взводу (шляхом натискання на спусковий гачок), вмикає запобіжник, приєднує магазин до основи рукоятки пістолета і повертає зброю в кобуру (повертає зброю на стійку для стрільби). Якщо при виконанні вправи використовувався більше ніж один магазин, стрілець запасний магазин поміщає до кишені кобури (спеціального спорядження).

Х. Алгоритм дій стрільця під час виконання вправ зі стрільби з автомата, пістолета-кулемета, снайперської гвинтівки та кулемета (ручного, великокаліберного)

1. Якщо автомат і магазин (магазини) знаходяться на стійці, керівник стрільб подає команду «Зброю на ремінь!», стрілець переводить автомат у положення «на ремінь» та поміщає магазин (магазини) до підсумку (спеціального спорядження).

2. За командою керівника стрільб «Спорядити магазин (магазини)!» стрілець у випадку використання під час виконання вправи:

одного магазину споряджає його відповідною кількістю, визначеною умовами виконання вправи, патронів та поміщає до підсумку або тримає його в руці;

кількох магазинів споряджає запасні магазини відповідною кількістю, визначеною умовами виконання вправи, патронів та поміщає їх до підсумку. Після цього споряджає основний магазин відповідною кількістю патронів та поміщає до підсумку або тримає його в руці.

3. За командою «Заряджай!» стрілець приєднує до зброї основний магазин, стрічку, вимикає запобіжник (у разі необхідності), досилає патрон у патронник, вмикає запобіжник (якщо інше не передбачено умовами виконання вправи) та доповідає про готовність до стрільби.

4. У разі, якщо було перевищено час, відведений на виконання вправи, або керівник стрільб подав команду «Час!» чи «Відбій!» («Стоп!» або «Стій! Припинити вогонь!» чи звукового сигналу таймера) і, як наслідок, залишилися невикористані патрони, стрілець прибирає палець зі спускового гачка та вмикає запобіжник (за наявності). Після команди «Розряджай!» від'єднує магазин від ствольної коробки (не змінюючи напрямку ствола), вимикає запобіжник (за наявності), слабкою рукою відводить затворну раму (затворну групу) у крайнє заднє положення та вилучає патрон з патронника, повертає затворну раму (затворну групу) у переднє положення, здійснює спуск курка з бойового взводу та вмикає запобіжник (якщо дозволяє конструкція зброї). Після цього стрілець виймає патрони з магазину та підбирає вилучений патрон.

Якщо стрільба велася з кулемета (ручного, великокаліберного), конструкція якого передбачає подачу патронів зі стрічки, стрілець прибирає

палець зі спускового гачка та вмикає запобіжник. Після команди «Розряджай!» піднімає кришку ствольної коробки, від'єднує стрічку та короб (магазин), відводить затворну раму в крайнє заднє положення та вилучає патрон з патронника, повертає затворну раму в переднє положення, здійснює спуск курка з бойового взводу та вмикає запобіжник. Після цього стрілець підбирає вилучений патрон та стрічку.

5. За командою «Зброю до огляду!» стрілець, не змінюючи напрямку ствола зброї, від'єднує магазин від ствольної коробки, відводить затворну раму в крайнє заднє положення та, утримуючи її (для зброї, яка має AR-систему, стрілець від'єднує магазин від ствольної коробки та в разі необхідності відводить у крайнє заднє положення руків'я перезаряджання), надає керівнику стрільб для огляду патронник та подавач магазину. Якщо при виконанні вправи використовувалася більше ніж один магазин, стрілець надає для огляду всі задіяні під час виконання вправи магазини.

Якщо стрільба велася з кулемета (ручного, великокаліберного кулемета), конструкція якого передбачає подачу патронів зі стрічки, стрілець вимикає запобіжник, підіймає кришку ствольної коробки, від'єднує стрічку та короб (магазин), відводить затворну раму в крайнє заднє положення та, утримуючи її, надає можливість керівнику стрільб здійснити перевірку патронника.

6. За командою «Оглянуто!» стрілець відпускає затворну раму (для AR-системи стрілець натискає на важіль затримки, спускає затвор у переднє положення), здійснює спуск курка з бойового зводу, вмикає запобіжник (якщо дозволяють технічні характеристики зброї) та поміщає магазин (магазини) у підсумок.

Якщо стрільба велася з кулемета (ручного, великокаліберного кулемета), конструкція якого передбачає подачу патронів зі стрічки, стрілець переводить затворну раму в переднє положення, закриває кришку ствольної коробки, здійснює спуск курка з бойового зводу та вмикає запобіжник.

XI. Алгоритм дій стрільця під час виконання вправ зі стрільби з помпової (напівавтоматичної) рушниці

1. За командою «Спорядити магазини!» стрілець вставляє по одному патрону в трубчастий підствольний магазин необхідну кількість боєприпасів за умовами виконання вправи.

2. За командою «Приготуватися!» стрілець займає вихідне положення, визначене умовами виконання вправи зі стрільби, натискає на кнопку затримки, протягує цівку назад і вперед, щоб подати та дослати патрон до патронника, та доповідає керівнику стрільб, наприклад: «Лейтенант поліції Пилипенко до стрільби готовий!».

3. Після команди «Розряджай!» стрілець, не змінюючи напрямку ствола, вимикає запобіжник, протягує затворну раму назад / вперед та вилучає патрон з патронника та трубчастого магазина, здійснює спуск курка з бойового зводу, вмикає запобіжник, повертає зброю в положення «на ремінь», підбирає вилучений патрон (за наявності).

4. За командою «Зброю до огляду!» стрілець відводить затворну раму в крайнє заднє положення та, утримуючи її, розвертає зброю вікном для екстракції гільз угору, надаючи можливість керівникові стрільб здійснити перевірку патронника і трубчастого підствольного магазина.

5. За командою «Оглянуто!» стрілець відпускає затворну раму, здійснює спуск курка з бойового зводу, вмикає запобіжник та переводить зброю в положення «на ремінь».

6. Якщо конструкція напівавтоматичної рушниці полягає у використанні енергії порохових газів для автоматизації процесу перезарядки з використанням від'ємних магазинів, коли після пострілу порохові гази відводяться для руху затворної рами, та залишається в задньому положенні після пострілу останнього патрона, алгоритм дій стрільця передбачено розділом X цього Курсу.

XII. Алгоритм дій стрільця під час виконання вправ зі стрільби з гранатомета (підствольного, однозарядного, напівавтоматичного багатозарядного)

1. При виконанні вправи з підствольного гранатомета стрілець займає положення для стрільби, переконується в тому, що гранатомет на запобіжнику, бере за рукоятку автомат, направляє її стволом у мішень (ціль), дістає з підсумка постріл, вставляє його в ствол гранатомета та доповідає про готовність до стрільби.

2. При виконанні вправи з однозарядних, напівавтоматичних багатозарядних гранатометів стрілець займає положення для стрільби, переконується в тому, що гранатомет на запобіжнику, бере сильною рукою за рукоятку гранатомет, спрямовує ствол гранатомета в напрямку мішені (цілі), натискає важіль відкидання ствола (барабанного блоку), повертає пружинний привод барабанного блоку, вставляє постріл (постріли), натискає на казенну частину ствола донизу, фіксує ствол (барабанний блок) гранатомета до характерного звуку та доповідає про готовність до стрільби.

3. За командою «Вогонь!» стрілець вимикає запобіжник гранатомета та здійснює визначену умовами виконання вправи кількість пострілів.

4. Після команди «Розряджай!» при виконанні вправи з:

підствольного гранатомета стрілець, спрямувавши зброю в бік мішені (цілі) під кутом 45 градусів догори, переконується в тому, що гранатомет на запобіжнику, бере автомат за ствольну коробку між магазином та рукояткою гранатомета, вилучає постріл з каналу ствола та поміщає його до підсумка (у разі, якщо постріл не відбувся);

однзарядних, напівавтоматичних багатозарядних гранатометів стрілець, спрямувавши зброю в бік мішені (цілі), переконується в тому, що гранатомет на запобіжнику, натискає на важіль відкидання ствола (барабанного блоку), вилучає з патронника (барабанного блоку) постріл (постріли) та/або гільзу (гільзи), після чого невикористані постріли поміщає до підсумка.

5. За командою «Зброю до огляду!» при виконанні вправи:

з підствольного гранатомета стрілець, не змінюючи напрямку ствола гранатомета, надає можливість керівнику стрільб здійснити перевірку патронника;

з однзарядних, напівавтоматичних багатозарядних гранатометів стрілець, не змінюючи напрямку ствола гранатомета, натискає важіль відкидання ствола (барабанного блоку) та надає можливість керівнику стрільб здійснити перевірку патронника.

6. За командою «Оглянуто!» при виконанні вправи з однзарядних, напівавтоматичних багатозарядних гранатометів стрілець натискає на казенну частину ствола донизу (повертає барабанний блок) та фіксує ствол (барабанний блок) гранатомета до характерного звуку.

ХІІІ. Алгоритм дій стрільця під час виконання вправ зі стрільби з ручного протитанкового гранатомета

1. Переконавшись у готовності зміни до виконання вправи зі стрільби, керівник стрільб подає команду «Приготуватися!», за якою стрілець займає положення для стрільби, перевіряє чи не зведений курок, запобіжник у положенні запобігання, бере слабкою рукою гранату за реактивний двигун і разом з порохом зарядом поміщає її до дульної частини ствола так, щоб фіксатор гранати пройшов в отвір на дульній частині ствола до межі та доповідає керівнику стрільб, наприклад: «Лейтенант поліції Пилипенко до стрільби готовий!».

2. За командою керівника стрільб «Вогонь!» стрілець ставить курок на бойовий звід, вимикає запобіжник та здійснює визначену умовами виконання вправи кількість пострілів.

3. Після команди «Розряджай!» стрілець від'єднує постріл від ствола, кладе його в підсумок та вмикає запобіжник. Якщо курок був зведений, його необхідно зняти з бойового звуку.

XIV. Алгоритм дій стрільця під час виконання вправ з кидання ручних гранат

1. Стрілець, який отримав боеприпаси, складає гранати та запали до них у сумку (підсумок) окремо один від одного та за командою керівника стрільб «На вихідний рубіж – руш!» переміщується на вихідний рубіж.

2. За командою «Приготуватися!» стрілець займає укриття, дістає гранату з гранатної сумки (підсумка), відкручує пробку з трубки корпусу гранати, на її місце вкручує до упору запал та доповідає керівнику стрільб, наприклад: «Лейтенант поліції Пилипенко до кидання гранати готовий!».

3. За командою «Гранатою – вогонь!» або «По траншеї гранатами – вогонь!» стрілець бере гранату в руку і ближчими до долоні фалангами пальців міцно притискає спусковий важіль до її корпусу та, міцно тримаючи його, другою рукою стискає (випрямляє) кінці запобіжної чеки, висмикує її за кільце із запалу та кидає гранату в ціль (мішень).

Після кидання гранати необхідно сховатися за укриття. Зброя при цьому повинна знаходитися в положенні, що дозволить негайно привести її в готовність (у руці, у положенні «на груди», на бруствері окопу);

4. У разі, якщо гранату не було кинуте, а запобіжна чека із запалу не висмикнулась, то за командою «Розрядити гранату!» поліцейський має викрутити запал, замотати його в ганчірку чи папір і покласти в гранатну сумку (підсумок), вкрутити пробку в трубку корпусу гранати та покласти розряджену гранату до сумки (підсумка).

XV. Особливості виконання вправ третьої категорії

1. Під час виконання групових вправ третьої категорії можуть подаватися (керівником групи) окремі команди та доповіді стрільців, зокрема:

1) команди керівника групи:

«Вгору!» – перед зміною положення для стрільби;

«Відхід!» – перед початком руху від мішені (цілі);

«Зброю на запобіжник!» – для увімкнення запобіжника;

«Перенесення зброї!» – для зміни способу тримання зброї;

«Рух!», «Старт!», «Уперед!» – перед початком руху стрільців у напрямку мішені (цілі);

«Тактична заміна!» – для заміни магазина з меншою кількістю патронів магазином з більшою кількістю і використання його надалі;

2) доповіді стрільців:

«Вгору!» – перед зміною положення для стрільби, що дублює відповідну команду керівника стрільб (групи) або доповідь іншого стрільця групи;

«Відхід!» – перед початком руху від мішені (цілі), що дублює відповідну команду керівника стрільб (групи);

«Готовий!» – перед початком виконання вправи, після усунення затримки при стрільбі, заміни магазина та готовності до ведення вогню;

«Довгий пустий! Працюю коротким!» – при закінченні патронів в автоматі та використанні надалі пістолета;

«Доповнюю!» – при заміні зброї чи магазинів після доповіді одного зі стрільців групи «Контролюю! Доповнюю!»;

«Зміна!» – доповідь стрільця, який контролює мішень (ціль), для перегрупування (дублюється стрільцями групи);

«Контролюю! Доповнюю!» – доповідь стрільця, який контролює мішень (ціль), для надання можливості заміни зброї чи магазинів іншому стрільцю групи;

«Перенесення зброї!» – перед зміною способу тримання зброї, що дублює відповідну команду керівника стрільб (групи);

«Крию!» – доповідь стрільця, який буде вести вогонь після доповіді одного зі стрільців групи «Проблема!»;

«Проблема!» – у разі виникнення затримки при стрільбі чи закінченні патронів;

«Затримка!» – у разі виникнення затримки при стрільбі, яку стрілець не може усунути самостійно;

«Пустий!» – після закінчення патронів на всіх видах зброї;

«Рух!» – перед початком руху в напрямку мішені (цілі), що дублює відповідну команду керівника стрільб (групи);

«Тактична заміна!» – перед заміною магазина з меншою кількістю патронів магазином з більшою їх кількістю;

«Ціль!» – після візуальної ідентифікації мішені (цілі), яку необхідно вразити;

«Чисто!» – після враження мішені (цілі) та її візуальної перевірки.

2. Ступені готовності зброї для вправ третьої категорії:

1) готовність № 1 – патрон перебуває в патроннику, запобіжник зброї увімкнений / вимкнений (граната в стволі гранатомета), споряджений магазин (стрічку) приєднано, запасні магазини, стрічки, патрони знаходяться в підсумках і залежно від умов виконання вправи знаходиться в руках стрільця (у кобурі, на ремені, утримується за цівку тощо);

постріли, гранати, інженерні боєприпаси вкладено в підсумки, стартові двигуни приєднано, запали вкручено, капсулі-детонатори та підричники встановлено;

спуск курка в пістолетах з ударно-спусковим механізмом подвійної дії, запобіжники яких не забезпечують спуску курка з бойового взводу, проводиться в напрямку мішені (цілі) (безпечному напрямку) з дотриманням заходів безпеки, утримуючи курок великим пальцем сильної / слабкої руки;

2) готовність № 2 – патрон у патроннику відсутній, курок спущено з бойового взводу, запобіжник зброї увімкнений / вимкнений (граната в стволі гранатомета відсутня), споряджений магазин (стрічку) приєднано, запасні магазини, стрічки, патрони знаходяться в підсумках і залежно від умов виконання вправи знаходиться в руках стрільця (у кобурі, на ремені, утримується за цівку тощо);

постріли, гранати, інженерні боеприпаси вкладено в підсумки, стартові двигуни не приєднано, запали не вкручено, капсулі-детонатори та підрильники не встановлено.

Для окремих видів зброї (кулеметів, гранатометів тощо) ступінь готовності № 2 не застосовується;

3) готовність № 3 – патрон у патроннику відсутній, курок спущено з бойового взводу, запобіжник зброї увімкнений / вимкнений (граната в стволі гранатомета відсутня), споряджений магазин (стрічка) до зброї не приєднується;

магазини, стрічки, прискорювачі заряджання, споряджені патронами, запасні патрони знаходяться в підсумках;

постріли, гранати, інженерні боеприпаси вкладено в підсумки, стартові двигуни не приєднано, запали не вкручено, капсулі-детонатори та підрильники не встановлено.

3. Під час виконання вправ перший постріл з пістолета може виконуватися самозведенням (за умовами виконання окремих вправ та конструктивних особливостей пістолета).

4. Під час виконання вправ поліцейські можуть прибувати на вихідний рубіж екіпіровані відповідним захисним спорядженням.

5. При виконанні групових вправ третьої категорії поліцейські за необхідності екіпіруються засобами зв'язку.

6. При стрільбі на дистанціях до 30 метрів, якщо виникла будь-яка затримка при стрільбі чи несправність автомата, стрілець миттєво переходить на додаткову (короткоствольну) зброю (якщо умовами вправи передбачено наявність зарядженої додаткової (короткоствольної) зброї).

7. Візуальна перевірка зброї з контролем бокових секторів / флангів проводиться стрільцем після враження цілі (мішені) шляхом повороту зброї проти годинникової стрілки навколо осі каналу ствола вікном для екстракції гільз угору для його огляду та поворотом голови в праву та ліву сторони для виявлення загроз.

8. Для максимального наближення до реальних подій, за рішенням керівника стрільб, вправи третьої категорії можуть виконуватися

поліцейськими в протигазах, у нічний час доби з обов'язковим використанням відповідного спорядження, після фізичного навантаження та/або під психологічним тиском. Стрільба в нічний час доби, протигазах проводиться без змін умов вправи. Протигази, спеціальне спорядження (для стрільби в нічний час доби) за командами керівника стрільби на ділянці одягаються і знімаються особовим складом у вихідному положенні.

9. Для виконання стрільцями більш складних ситуативних завдань керівник стрільб має право на підставі затвердженої відповідним керівником органу поліції методичної розробки проведення практичного заняття змінювати мішеневі обстановки для виконання вправ зі стрільби.

XVI. Порядок оцінювання стрільця та особливості виконання ним окремих вправ зі стрільби

1. Оцінка поліцейському зі стрільби виставляється відповідно до критеріїв, визначених умовами виконання вправ.

2. Під час виконання групових вправ індивідуальна оцінка кожному стрільцю виставляється та, яку отримала група відповідно до умов виконання такої вправи.

3. Виконання вправи зі стрільби припиняється та виставляється оцінка 2 – «незадовільно», якщо стрільцем:

- порушено заходи безпеки при поводженні зі зброєю;
- порушено умови виконання вправи (крім умови щодо перевищення часового обмеження, що передбачено окремими вправами);
- не витягнуто із запалу запобіжну чеку під час кидання навчально-імітаційної або бойової гранати;
- у разі відмови від виконання вправи зі стрільби (кидання ручної гранати).

4. Під час виконання вправи зі стрільби, яка передбачає відповідне часове обмеження, за кожний постріл, який виконано після команди «Час!» або звукового сигналу таймера, від результату стрільця віднімається кількість влучань, відповідна кількості таких пострілів (у вправах, що передбачають градацію зон ураження, – краще).

5. Якщо під час стрільби виникла затримка і стрілець самостійно її усунув шляхом перезаряджання зброї та вчасно завершив виконання вправи, якщо результат стрільця не влаштовує, стрільцю додатково надається повторна спроба покращити свій результат.

6. Час показу мішеней (цілей), що з'являються (повертаються), має відповідати умовам виконання вправи. Вимірювання часу розпочинається, коли

мішень (ціль) починає з'являтися (повертатися), і припиняється, коли починається її зворотний рух.

7. При стрільбі по нерухомих мішенях (цілях) відлік часу розпочинається з моменту подачі команди «Вогонь!» або «Старт!», «Рух!», «Уперед!» чи звукового сигналу таймера і зупиняється за командою «Час!» чи «Відбій!» («Стоп!» або «Стій! Припинити вогонь!» чи звукового сигналу таймера).

8. При визначенні результатів стрільби мішень (ціль) вважається ураженою, якщо: куля пробила паперову мішень та/або зачепила край її габариту; металева реагуюча мішень (ціль) упала або знищена внаслідок влучання. У разі, якщо кулею зачеплено лінію кола, пробоїна в мішені зараховується в бік збільшення її результату.

**Заступник Голови
Національної поліції України –
начальник Департаменту
кадрового забезпечення
генерал поліції третього рангу**

Сергій КОБЕЦЬ

